

УДК – 692. 238; 72. 04; 721 (477.86)

Наталія КАЧКОВСЬКА

вчений секретар Національного заповідника “Давній Галич”, м. Галич

ХУДОЖНІЙ МЕТАЛ У ДЕКОРІ БАЛКОНІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

***Анотація.** Метою статті є систематизація та узагальнення результатів натурних обстежень балконів Івано-Франківська. Використано загальнонаукові методи аналізу: натурні обстеження, кореляція, узагальнення, систематизація та класифікація. Результатом дослідження є класифікація кількох металевих елементів балконів у композиційній структурі фасадів споруд Івано-Франківська кінця ХІХ – початку ХХ ст., що їх виявив і обстежив автор. Новизна полягає у тому, що у статті вперше обстежено значну кількість металевих елементів балконів і здійснено науковий аналіз їхніх стилевих і композиційних особливостей. Практичне значення полягає в запобіганні втрати творів художнього металу в архітектурі Івано-Франківська шляхом повернення до нього уваги суспільства та спеціалістів (мистецтвознавців, реставраторів).*

***Ключові слова:** балкон, фасад, архітектурний метал, композиційні закономірності.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Металеві деталі в архітектурних спорудах використовують як конструкційний, функціональний та декоративний матеріал, а в історичній архітектурі Івано-Франківська ковані конструктивні елементи є ключовим чинником формування стилістичної виразності, а їх застосування є традиційним для забудови міста. Серед досліджуваних видів металевих елементів (огороження балконів, віконні, дверні решітки, сходові марші екстер'єру та інтер'єру) металеві структурні елементи балконів мають вагоме візуальне навантаження в структурній організації фасадів, а також впливають на естетичний образ історично сформованого середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стилістичний ана-

ліз об'єктів дослідження статті виконаний на основі опрацювання загальнотеоретичних праць І. Араухо [1], А. Мардера [2], І. Бартенева та В. Батажкової [3], В. Тимофійенка [4], В. Чепелика [5], В. Ясіевича [6], А. Ольшевського [7] та локальних досліджень у Івано-Франківську і Львові — В. Базилевич [8], І. Жука [9-11], Л. Поліщук [12], Ж. Комар [13], Ю. Бірюльова [14].

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Балкон — важлива архітектурна деталь, яка в процесі розвитку залишилася вагомим формотворчим чинником, що впливає на композицію фасадів будинків, підкреслюючи їхні стилістичні особливості. У різні періоди зміни форми, конструкції, розмірів і декорування балконів завжди пов'язані з архітектурним вирішенням будинку та відіграють різне функціонально-естетичне навантаження. Балкон як конструктивна деталь завжди є функціональним, а візерунки металопластики надають йому декоративної функції, яка сприяє створенню пластичного ефекту всього фасаду. Балкони служать акцентами, часто є доміантними елементами за рахунок контрастів металу, з якого виготовлені огороження, і техніки виконання. У випадку присутності значної кількості елементів ліпного декору, цементно-гіпсової пластики, панівна роль металевих огорожень знижується (будинки по вул. Незалежності, 7; 29; Січових стрільців, 16; 26; 46; Тринітарська, 9; Шашкевича, 2; 4; Шевченка, 30; 44 та ін. Відповідно, у випадках з ощадливим декоруванням фасаду й незначною присутністю архітектурних деталей роль огорожень збільшується (будинки по вул. Бельведерська, 4; Вагилевича, 10; Галицька, 4; 28; Гаркуші, 5а; Дністровська, 53; Курбаса, 8; Незалежності, 89; Рєпіна, 6; Січових стрільців, 54; Станіславська, 10 та ін. При невеликій кількості або відсутності архітектурного декору фасаду огороження можуть підпорядковувати собі за принципом супідрядності інші деталі, такі як вікна, портали, і набувати ролі доміанти. Огороження також є структурною пластикою фасаду, оскільки, крім декоративного, мають конструктивно-функціональне значення.

Балкони завжди гармонійно пов'язані з площиною стіни за допомогою різноманітних консолей і кронштейнів, які в більшості історичних будинків Івано-Франківська виконувалися переважно технікою ковальства. Виразними доповненнями металевих, мурованих або комбінованих огорожень балконів є також кошики для квітів, вертикальні стойки-тримачі, а також декоративні елементи, які візуально поєднують балкони з іншими архітектурними деталями (еркери, лоджії, ніші). Усі ці та інші, менш значущі елементи разом з балконним огороженням визначаємо у статті як металеві структурні елементи балконів.

Під час натурального обстеження споруд будинків Івано-Франківська кінця XIX — початку XX ст. виявлені певні композиційні закономірності розташування балконів і елементів металевого декору, які пов'язані в першу чергу з архітектурною композицією, стильовими особливостями фасадів і розташуванням будинків у містобудівній структурі. Так, значущість балкона та його елементів є більш нейтральною у кінці XIX ст. і зростає у сецесійний період (1900-1914). Міжвоєнний період характеризується використанням балкона, як активного композиційного елемента, що порушує геометричний пуризм функціоналістичних будинків, а металеві частини огорожень часто є єдиним декоративним елементом фасаду, у більшості випадків надають балконам обтічної форми.

За місцем розташування балконів і композиційною будовою фасаду всі досліджені будинки поділяємо на п'ять груп. Чотири групи за часовим періодом і стилем будинку поділяємо на підгрупи. П'яту групу, до якої увійшли наріжні будинки, класифікуємо за композиційними ознаками, умовно об'єднуючи в підгрупах будинки, споруджені в різні стильові епохи (див. табл. 1).

Атрибуція металевих структурних елементів балконів (огородження, кронштейни, ліхтарі, кошики для квітів) у житлових і громадських спорудах м. Станіславова кін. XIX- поч. XX ст.

№	класифікація		результати атрибуції		
	будинки	балкони	архітектурного металу	стиль; період	адреса
1	за місцем розташування у містобудівній системі	за композиційною структурою фасадів	за місцем розташування у структурі фасаду	вид	
	а) у урядовій забудові; б) окремо розташовані	(I) симетрична	(I.I) симетричне: на осі симетрії; дзеркально-симетричне; комбіноване	огородження, кронштейни, кошики для квітів	(I.I.1) класицизм (1840-ві) неокласицизм; зрілий історизм (1870-ті - 1890-ті)

	а) у рядовій забудові; б) окремо розташовані	<p>(I) симетрична</p>	<p>(I.I) симетричне: на осі симетрії; дзеркально-симетричне, комбіноване</p>	<p>огородження, кронштейни, кошники для квітів</p>	<p>(I.I.3) сецесія (1895-1914) ретроспективізм (1895-1914)</p>	<p>Вагилевича, 10; Вітовського, 19; Гаркуші, 8; Гордінського, 4; Грушевського, 9; Закарминських, 1; Курбаса, 7; 8; Лепкого, 44; Леєр-монта, 9; Мазеши, 7/9; 56; 83; 100; Низова, 3; 9/11; 18; Новгородська, 6; Озаркевича, 12; Орлика, 2; Республіканська, 12; Рєпіна, 10; Січових стрільців, 4; 12; 14; 16; 25; 42; Станіславська, 7; Франка, 7; 9; 29; Чорновола, 44; 52.</p>
					<p>(I.I.4) модернізм: функціоналізм; класифікуючий модернізм; неопластицизм; ар деко; стрімлайн (1920-ті-1930-ті)</p>	<p>Військова, 11; Вороного, 14; Галицька, 4; 36; Гаркуші, 12-а; Грушевського, 3; 17; Дністровська, 20; 45; 53; Кобилянської, 7; 9; Коновальця, 93; Кутчинського, 4; Майдан Шегіцького, 3; Макаренка, 1; 3/2; Незалежності, 57; 117; 148; Пл. Ринок, 4; Павлика, 15; 24; Сабата, 6; Січових стрільців, 27; 35; 72; Тринітарська, 7; Франка, 11; Шевченка, 60.</p>
		<p>(I) симетрична</p>	<p>(I.II) асиметричне</p>	<p>огородження, кронштейни, кошники для квітів</p>	<p>(I.II.1) сецесія (1895-1914) ретроспективізм (1895-1914)</p>	<p>Коновальця, 117; Січових стрільців, 74.</p>
<p>1</p>	<p>а) у рядовій забудові;</p>	<p>(I) симетрична</p>	<p>(I.II) асиметричне</p>	<p>огородження, кронштейни, кошники для квітів</p>	<p>(I.II.1) сецесія (1895-1914) ретроспективізм (1895-1914)</p>	<p>Коновальця, 117; Січових стрільців, 74.</p>

					(I.П.2) модернізм: функціоналізм; класицистичний модернізм; неопластицизм;	Гаркуші, 11-а; Коновальця, 88; Павлика, 13; Сахарова, 17.
б) окремо розташовані						Василянок, 5, 7; Гаркуші, 9; Грюнвальдська, 9; Коперніка, 12; 23; Курбаса, 5; 9; Короля Данила, 22; Лешкого, 19; 24; 34; 36; 38; 48; Матейка, 11-6; 26; 27; Мазепи, 10; 30№ Незалежності, 11; 16; 30; 63; Озаркевича, 23; Січових стрільців, 54; 74; Тринітарська, 11; Франка, 37; Цюкелера, 18; Чорновола, 5; 25; Шевченка, 44; 56; 66; Шопена, 8.
а) у рядовій забудові;						Військова, 9; Галицька, 34; Гаркуші, 5-а; Грушевського, 8; Драгоманова, 7; Купчинського, 9; Павлика, 6-а; 15-а; 18; 21; Франка, 32; Чорновола, 23; Шевченка, 31; 96.
б) окремо розташовані					(II.1) пізній історизм (різностильовість) (1890-ті) сецесія (1895-1914)	Вагилевича, 8; Гординського, 11; Мазепи, 23; Матейка, 22; Незалежності, 7; 18; Репіна, 6/8; Січових стрільців, 6; Шопена, 6.
				оголодження. кронштейни, кошики для квітів	(II.1) пізній історизм (різностильовість) (1890-ті) сецесія (1895-1914)	
			(II) асиметрична асиметричне			
				оголодження. кронштейни, кошики для квітів	(II.1) пізній історизм (різностильовість) (1890-ті) сецесія (1895-1914)	
			(II) симетричне: на осі симетрії; дзеркально-симетричне; комбіноване			

Кількісно найменше збереглися елементи балконів першої половини та середини XIX ст., а найбільш збережені виявляємо в будинках доби сецесії 1900-1914 рр.

Перша група (I) є найбільшою за кількістю досліджених будинків від першої половини XIX ст. до кінця 1930-х рр. Композиція фасадів будинків цієї групи є симетричною, балкони з кованими або литими огороженнями розташовані симетрично (на осі симетрії фасаду, дзеркально симетрично відносно неї або поєднують ці два види) й асиметрично. Симетричне розташування балконів візуально посилює загальну композиційну симетрію. Класифікуючи архітектурні споруди за розташуванням балконів з металевою пластикою структурних елементів, першу групу умовно поділяємо на дві групи: з симетричним (I.I) і асиметричним (I.II) розташуванням балконів, які систематизуємо в підгрупи.

Підгрупи симетрично розташованих балконів (I.I):

— перша підгрупа (I.I. 1) — балконні огороження 11-ти обстежених будинків, що відповідають стилю класицизму та зрілого історизму (будинки по вулицях Галицькій, 9 (сер. XIX ст.), 29 (1835 р. [15, с. 2]); Мельничука, 14 (1846 р. [15, с. 13]); Незалежності, 5 (1870-ті рр.) та ін.). Усі огороження цієї підгрупи виконані технікою ливарства. Зазначимо, що в цей період муровані деталі в огороженнях балконів практично не використовувались. Частина металевих огорожень реконструйована в наступні стильові періоди;

— друга підгрупа (I.I. 2) об'єднує елементи художнього металевого декору балконів будинків кінця XIX ст., зведених у стилі пізнього історизму (обстежено 37 будинків, серед яких будинки по вулицях Вічевий Майдан, 3 (1880 р.); Гаркуші, 7 (1897 р. [15, с. 4]); Франка, 19 (1895-96 р. [16]) та ін.). До цієї підгрупи відносимо, металеві деталі балконів, які мають ознаки різностильовості;

— третя підгрупа (I.I. 3) — об'єднує елементи балконів сецесії та ретроспективізму. Загалом обстежено 36 будинків, як і в попередній підгрупі (будинки по вул. Грушевського, 9 (1912 р., дата у підлозі); Курбаса, 7; 8 (бл. 1905 р.); Рєпіна, 10 (1910 р., дата на фасаді); Чорновола, 44 (1903-04 р. [17])

та ін.). Архітектурні споруди цієї групи репрезентують розквіт сецесійного декору, у тому числі з металу, відповідно до етапів розвитку стилю сецесії, що вплинуло й на ретроспективні та раціоналістичні архітектурні вирішення. Архітектурний метал виявляє стильову чистоту, гармонійну єдність з композиційним і об'ємно-просторовим вирішенням споруди;

— четверта підгрупа (І.І. 4) — модерністичні будинки Івано-Франківська (обстежено близько 30), які вирізняються стилістичною різноманітністю, кожна з яких має інші елементи металевого декору балконів, декоративна функція яких зміщується у бік естетичної, функціональної та конструктивної ролі (будинки по вул. Галицька, 4 (1925 р. [15, с. 3]); Павлика, 15 (1930-ті рр.); Тринітарська, 7 (1929 р. [18]); Шевченка, 60 (1930-і рр.) та ін.).

Підгрупи асиметрично розташованих балконів (І.І):

— перша підгрупа (І.І. 1) — балкони будинків, зведених у стилі сецесії та ретроспективізму (будинки по вул. Коновальця, 117 (1910-11 р. [15, с. 8]); Січових стрільців, 74 (після 1900 р.);

— друга підгрупа (І.І. 2) — балкони модерністичних будинків (будинки по вул. Гаркуші, 11-а; Коновальця, 88; Павлика, 13; Сахарова, 17, зведені в 1930-х рр.).

Другу групу (ІІ), яку складають будинки з асиметричною будовою фасадів і з симетричним (на осі фасаду, дзеркально симетрично відносно неї або поєднують ці два варіанти) й асиметричним розташуванням балконів, поділяємо на три підгрупи.

Підгрупи асиметрично розташованих балконів (ІІ.І) при асиметричній будові фасаду:

— перша підгрупа (ІІ.І.1) — балкони будинків, зведених у формах пізнього історизму, сецесії та ретроспективізму (близько 40-ка будинків, наприклад, будинки по вул.; Василянок, 5 (1911 р.); Гаркуші, 9 (1900-ті рр.); Короля Данила, 22 (1910 р., дата на фасаді); Курбаса, 5 (1906 р.); Тринітарська, 11 (кін. ХІХ ст.); Цюкклера, 18 (1911 р. [15, с. 22]) та ін.);

— друга підгрупа (ІІ.І.2) — балкони модерністичних будинків (14 будинків, наприклад, будинки по вул. Галицька, 34 (1920-30 рр.); Гаркуші, 5-а (1930-ті рр.); Павлика, 6-а (1930-ті рр.); Франка, 32 (1930-ті рр.); Чорновола, 23 (1925-28 рр.) та ін.).

Підгрупа симетрично розташованих балконів (II.II) при асиметричній будові фасаду:

— підгрупа (II.II.1) — балкони будинків, зведених у стилі сецесії та ретроспективізму (будинки по вул. Вагилевича, 8 (1930-ті рр.); Гординського, 11 (1909 р., дата на фасаді); Незалежності, 18 (1908 р., дата у підлозі); Шопена, 6 (1900-і рр.) та ін.). Асиметрична будова фасаду врівноважується центральньо-осьовою, дзеркально-симетричною, комбінованою симетрією балконів у дев'яти обстежених будинках.

Кутіві будинки поділяємо на три групи: KI; KII; KIII, які характеризуються симетрією (KI — вісь симетрії проходить по наріжнику будинку; KII — вісь симетрії проходить по фасаді) й асиметрією (KIII — асиметрія за рахунок різної довжини фасадів при подібній композиційній структурі).

— перша підгрупа (K I.1) — балкони підпорядковані симетрії, розташовані дзеркально симетрично, або на осі наріжника будинку (10 будинків, наприклад, будинки по вул. Гаркуші, 4/Франка, 39 (1914 р., дата в підлозі); Дністровська, 2 (кін. XIX ст.); Шашкевича, 1 (1894 р. [15, с. 24]) та ін.).

— друга підгрупа (K II.1) — композиція фасаду підпорядкована ідеї осьової та дзеркальної симетрії, коли вісь проходить по фасаді будинку (5 будинків, наприклад, будинки по вул. Залізнична, 29 (поч. XX ст.); Страчених націоналістів, 3 (поч. XIX ст.) та ін.);

Групу KIII з асиметричною складовою фасадів поділяємо на чотири підгрупи:

— перша підгрупа (KIII.1) — балкони підпорядковані симетрії та розташовані на осі наріжника будинку (близько 30-ти будинків, наприклад, будинки по вул. Довга, 72 (1920-30-ті рр.); Грушевського, 19 (1925 р., дата на фасаді); Мельничука, 2 (кін. XIX ст.); Мазепи, 24 (1910 р., дата в підлозі) та ін.);

— друга підгрупа (KIII.2) — структура фасадів і балконів з металевими структурними елементами підпорядкована ідеї осьової та дзеркальної симетрії, коли вісь проходить по фасаді будинку (близько 10 будинків, наприклад, будинки по вул. Незалежності, 89 (1908 р., дата в підлозі); Шашкевича, 7 (1860-ті рр.); Лесі Українки, 1 (1934-35 рр. [15, с. 21]).

— третя підгрупа (КІІІ.ІІІ) — комбіноване (симетричне і асиметричне) розташування балконів на обох фасадах (4 будинки по вул. Василянोक, 8-а; Павлика, 23; Площа ринок, 12; Мазепи, 1). Це приклад врівноваженої симетрії, яка виникає внаслідок одночасного симетричного й асиметричного розташування балконів, підсилена різною довжиною бічних фасадів, і ґрунтується на одній із закономірностей досягнення гармонії, що передбачає логічне об'єднання форм, які одночасно допускають існування симетрії та асиметрії;

— четверта підгрупа (КІІІ.ІV) — асиметричне розташування балконів на обох фасадах (серед обстежених будинків виявлено 15, серед яких будинки по вул. Мазепи, 15 (поч. ХХ ст.); Павлика, 23 (1908 р. [15, с. 17]); Площа Ринок, 8 (1870-і рр.); Січових стрільців, 15 (1909 р. [15, с. 19]) та ін.). Фасади таких будинків часто мають один або кілька асиметричних акцентів і утворюють динамічну структуру. Такими акцентами, як правило, виступають балкони з яскраво вираженою декоративною функцією металевих структурних елементів.

У різні стильові епохи роль балкона та його металевих структурних елементів у композиції фасаду різна. Якщо балкон має активну формотворчу функцію, художній метал посилює її, підпорядковуючись здебільшого вимогам того чи іншого стилю.

У випадку, коли архітектура послуговувалась формами, запозиченими з попередніх історичних епох, відповідного впливу неостилів зазнавали й металеві архітектурні деталі, які створювалися на основі певних взірців. Від кінця ХІХ ст., коли відчутними стають впливи нового мистецтва ArtNouveau, усі архітектурні форми попередніх стильових епох, у тому числі й художнього металу, за допомогою системи прийомів і засобів стилізації зазнають трансформації відповідно до вимог формотворення сецесії. Крім того, з'являються нові форми, запозичені з природи, народного мистецтва, регіональних традицій, а також форми технічні, наприклад, імітація клепаного з'єднання, пов'язані з технічним прогресом, розвитком інженерії [19, с. 206-210]. Наприкінці першого десятиліття ХХ ст. у Станіславові поширюються європейські авангардні теорії, раціоналістичні тенденції, які в міжвоєнний період кристалізу-

ються у геометричний пуризм, у межах якого змінюється роль металевих архітектурних деталей в інтер'єрі та екстер'єрі.

Висновки. Функціональні й декоративні особливості металевих елементів у історичній архітектурі є ключовим чинником формування стилістичної виразності, а їх застосування є традиційним для забудови м. Івано-Франківська.

Серед досліджуваних видів архітектурних художніх металевих елементів (огородження балконів, віконні, дверні решітки, сходові марші екстер'єру та інтер'єру) балкони є найбільш значущими в структурній організації фасадів і також впливають на естетичний образ історично сформованого середовища.

Обстежені історичні будинки Івано-Франківська (270) середини ХІХ — першої третини ХХ ст. згруповані за певними ознаками композиційних схем фасадів, у структурі яких активну формотворчу роль відіграє художній архітектурний метал, а розміщення балконів впливає на їх естетичне сприйняття. Кількісно переважають структурні металеві елементи, які за стильовими ознаками належать до протосецесії; ранньої, зрілої та пізньої фаз сецесії; ретроспективізму та функціоналізму; класицизму; неопластицизму; ар деко; стрімлайн.

1. *Араухо И.* Архитектурная композиция / И. Араухо. пер. с исп. М.Г. Бакланова, А. Михе. — М. : Высшая школа, 1982. — 208 с.
2. *Архитектура: короткий словник-довідник* / [заг. ред. А.П. Мардера]. — К. : Будівельник, 1995. — 333 с.
3. *Бартенев И.А.* Очерки истории и архитектурных стилей / И.А. Бартенев, В.Н. Батажкова. — М. : Изобразительное искусство, 1983. — 263 с.
4. *Тимофієнко В.* Енциклопедія архітектурної спадщини України / В. Тимофієнко. — К. : Будівельник, 1989. — 160 с.
5. *Чепелик В.В.* Український архітектурний модерн / В.В. Чепелик; [упоряд. : З.В. Мойсеєнко, В.В. Чепелик]. — К. : КНУБА, 2000. — 378 с.
6. *Ясевич В.Е.* Архитектура Украины на рубеже ХІХ — ХХ веков / В.Е. Ясевич. — К. : Будівельник, 1988. — 184 с.
7. *Olszewski A.K.* Nowa forma w architekturze Polskiej 1900-1925. Teoria i praktyka / A.K. Olszewski. — Wrocław, Warszawa, Kraków : Wyd. Polskiej Akademii Nauk, 1967. — 221 s.
8. *Базилевич В.В.* Значення огорож та їхніх структурних елементів у формуванні архітектури палацових ансамблів ХVІІІ — ХІХ ст. м. Львова / В.В. Базилевич // Вісник НУ “Львівська політехніка”. — 2012. — № 728 : Архітектура. — С. 144-149.
9. *Жук І.Я.* Архітектурний декор львівської сецесії / І.Я. Жук // Мис-

тецькі студії. — Львів, 1993. — № 2 — 3. — С. 105-110. **10.** Жук І.Я. Декоративна деталь в архітектурі львівського модерну: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства / І.Я. Жук. — М., 1986. — 18 с. **11.** Жук І.Я. Народний мотив в архітектурі львівського модерну / І.Я. Жук // Народна творчість та етнографія. — 1988. — № 3. — С. 35-39. **12.** Поліщук Л.К. Дослідження еволюції архітектурних форм сецесії міста Станіславава 1895-1914 рр. / Л.К. Поліщук // Вісник НУ “Львівська політехніка”. Архітектура / [відп. ред. Б.С. Черкес]. — Вип. 439. — Львів : НУЛП, 2002. — С. 250- 258. **13.** Komar Z. Trzecie miasto Galicji. Stanisławów i jego architektura w okresie autonomii Galicyjskiej / Z. Komar. — Kraków, 2008. — 447 s. **14.** Biriulow J. Secesja we Lwowie / J. Biriulow; [ros. przeł. J. Derojod]. — Warszawa : Wyd. Krupski i s-ka, 1993. — 256 s. **15.** Пам'ятки : словник Наук.-редакц. відділу “Звід пам'яток історії та культури. Івано-Франківська обл.” / [авт.-уклад. Федунків Э.Б., Головатий М.І.]. Машинопис. 1912. — 30 с. **16.** Kronika // Kurjer stanisławowski. — 1895. — 14 lip. **17.** ДАІФО (Державний архів Івано-Франківської області). Ф. 7. — Оп. 1. — Спр. 288. **18.** ДАІФО. — Ф. 27. — Оп. 1. — Спр. 769. **19.** Качковська Н.Н. До питання збереження архітектурних металевих деталей кінця ХІХ — початку ХХ ст. у містах Галичі та Івано-Франківську: матеріали Міжнар. наук. конф. “Галич і Галицька земля”, (Галич, 30 — 31 жовт. 2014 р.) / М-во культури України. — Галич : Національний заповідник “Давній Галич”, 2014. — 420 с.

Annotation

Natalia Kachkovska. Art metal in the décor of balconies of Ivano-Frankivsk of the late 19th - early 20th century. The aim of the article is to systematize and generalize the results of the site examinations of Ivano-Frankivsk's balconies. Common scientific methods of the analysis such as site examinations, correlation, generalization, systematization and classification have been used. The result of the research is the classification of several hundred metal elements of balconies in the composite structure of the facades of Ivano-Frankivsk's buildings of the late 19th — early 20th century, discovered and explored by the author. The novelty lies in the fact that in the research for the first time a large number of metal elements of balconies was examined and a scientific analysis of their stylistic and compositional features was made. The practical significance of the research is to prevent the loss of works of Ivano-Frankivsk art metal architecture by means of drawing public attention to this issue as well as specialists' attention, art historians and restorers in particular.

Keywords: balcony, facade, architectural metal, compositional principles

Аннотація

Наталія Качковская. Художественный металл в декоре балконов Ивано-Франковска конца XIX – начала XX в. Целью статьи является систематизация и обобщение результатов натурных обследований балконов г. Ивано-Франковска. Используются общенаучные методы анализа: натурное обследование, корреляция, обобщение, систематизация и классификация. Результатом исследования является классификация нескольких сотен металлических элементов балконов композиционной структуры фасадов сооружений г.Ивано-Франковска конца XIX – начала XX в., которые обнаружил и обследовал автор. Новизна заключается в том, что в статье впервые обследовано значительное количество металлических элементов балконов и осуществлен научный анализ их стилевых и композиционных особенностей. Практическое значение состоит в попытке предотвращения утраты пришедений художественного металла в архитектуре г. Ивано-Франковска путем привлечения к данной проблеме внимания общественности и специалистов (искусствоведов, реставраторов).

Ключевые слова: балкон, фасад, архитектурный металл, композиционные закономерности.